

De nieuwe centrumrechtse coalitie lijkt sprekend op de rooms-rode kabinetten van Willem Drees

Posted on 22 mei 2024 by Menno Tamminga

Zekerheid. In het hoofdlijnenakkoord van PVV, VVD, NSC en BBB komt het woord 26 maal voor. Bestaanszekerheid. Inkomenszekerheid. Leveringszekerheid (van energie). Voedselzekerheid. Zekerheid op de arbeidsmarkt. Financiële zekerheid (voor land- en tuinbouw). En, als variant: onzekerheid op de woningmarkt tegengaan.

Het woord zekerheid doet denken aan 'linkse' economische thema's, zoals: sociale zekerheid. 'Zekerheid is een voorwaarde voor zinvol samenleven,' zei toenmalig fractievoorzitter van de PvdA in de Tweede Kamer Lodewijk Asscher in 2019 tegen dagblad *Trouw*.

Klap van de molen?

Wat doet een 'links' woord in een centrumrechts coalitie-akkoord? Hebben de

onderhandelaars van PVV, VVD, NSC en BBB een klap van de linkse molen gekregen? Nee, ze hebben met het benoemen van de zekerheden de sociaaleconomisch linkse thema's gekaapt. Tussen twee haakjes: misschien is dat wel de reden van de boze reacties ('drijfzand!') van de linkse oppositie.

De coalitie gaat nog verder. Dat zie je het best in de prioriteiten voor economisch beleid. Dat is klassieke industriepolitiek. Steun voor de agro-industrie. Steun voor 'de defensie-industrie in eigen land'. Steun voor de maakindustrie. 'Het is van belang dat we onze fabrieken behouden.' De coalitie wil evenals het kabinet-Rutte IV maatwerkafspraken maken met de vervuilende industrie om te vergroenen. Dat is duur. Staalbedrijf Tata in IJmuiden alleen al heeft mogelijk 3 miljard euro nodig. Daarvoor zag ik in de financiële paragraaf geen geld gereserveerd.

De combinatie van sociaaleconomisch linkse thema's en industriepolitiek is een beproefd recept. Het nieuwe kabinet borduurt voort op de zogeheten rooms-rode coalities die Nederland tussen 1948 en 1958 bestuurden. Dat is gezien de katholieke achtergrond van Geert Wilders, Pieter Omtzigt, Mona Keijzer en Caroline van der Plas eigenlijk wel logisch. Het katholieke gedachtengoed heeft een sociale dimensie.

In de jaren vijftig leidden minister-president Willem Drees (PvdA) en Carl Romme, de fractieleider van de katholieke KVP die in de Tweede Kamer bleef, de rooms-rode coalities. Zij gaven de wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog gestalte. Zij legden de basis voor de sociale verzorgingsstaat.

Familie Doorsnee

De parallellen met de ambities en prioriteiten van het nieuwe kabinet liggen voor het oprapen. Ook de rooms-rode coalities ijverden voor industrialisatie. Ze benadrukten het belang van de landbouw (hoge productie, lage prijzen). Nederland stond in de Koude Oorlog pal voor een sterke defensie en defensie-industrie. Ook toen was bestrijding van de woningnood hoofdzaak.

Politiek en politici waren in de jaren vijftig totaal anders dan nu. Maar ook toen wilden politici de levensstandaard van de kiezers verhogen, ten gunste van de familie Doorsnee. Nu mikt de coalitie op de middeninkomens, die 2 miljard euro lastenverlichting krijgen, en op de 'mensen in de knel'. Vanaf 2027 halveert het kabinet het eigen risico in de zorg tot 165 euro.

Breuk met Rutte-jaren?

Het expliciete streven naar zekerheden is een breuk met de Rutte-jaren. Maar geldt dat ook voor de overheidsfinanciën?

Het toekomstige kabinet wil bijna 15 miljard euro structureel extra uitgeven en heeft daar ook dekking voor bedacht. 15 miljard klinkt groot, maar op de rijksbegroting is het 'maar' 3,7 procent. Anders gezegd: veel blijft hetzelfde.

Vier onderwerpen trokken mijn aandacht. Om te beginnen dat het kabinet in zijn eerste jaar hoofdzakelijk leuke dingen voor de mensen wil doen, met name lastenverlichtingen. In politiek jargon: eerst het zoet, in plaats van het klassieke politiek recept van eerst het zuur en dán het zoet. De hoop is dan dat het zoet in de portemonnee doordringt tegen de tijd dat er nieuwe verkiezingen zijn. Maar nu eerst het zoet duidt erop dat deze vier partijen niet wachten op 2028, maar permanent campagne willen voeren. Of nemen ze een voorschot op vervroegde verkiezingen?

Het tweede onderwerp is minder ambtenaren. De uitdijende rijksoverheid onder leiding van de liberaal Rutte ('de overheid is geen geluksmachine') is het resultaat van regeldrift en uitbreiding van overheidstaken. Deze kosten van de complexiteit terugdringen is verstandig beleid.

Derde onderwerp: het akkoord hamert op een 'stabiele economie en een krachtig mkb'. Prima. De uitvoering is helaas inconsequent.

Nederland loopt achter met uitgaven voor onderzoek en ontwikkeling. Dat maakt het volgende kabinet erger door het Groeifonds af te schaffen zonder dat er iets voor terug komt.

Ander pijnpunt: uitgevers en boekhandelaren, dat zijn meest mkb-ondernemers, verliezen vanaf 2026 het lage btw-tarief. Zij krijgen een extra prijsstijging van 10 procent om de oren. Deze maatregel schept voor deze ondernemers onzekerheid, geen zekerheid.

Strijd op komst

Vierde onderwerp: de financiering van de uitgaven. De coalitie negeert het vorig jaar door ambtelijke experts verstrekte advies om 17 miljard euro te bezuinigen. De coalitie stuurt op een begrotingstekort van maximaal 2,8 procent van het binnenlands product. Dat betekent dat de overheid de komende vier jaar per saldo zo'n 150 miljard extra moet lenen.

Het volgende kabinet neemt zoveel mogelijk speelruimte. Op zich is het niet onhaalbaar om minder geld af te dragen aan de Europese Unie, minder rijksambtenaren te betalen en de kosten van asielinstroom te verlagen. Maar dat vraagt wel onverzettelijke uitvoering. En het geeft strijd. Strijd met Brussel. Strijd met de vakbonden.

Als de ingeboekte opbrengsten niet worden gehaald dreigt subiet overschrijding van de Europese norm dat het begrotingstekort maximaal 3 procent mag zijn. Dat zijn in deze economische hoogconjunctuur niet de strakke financiële kaders waar de VVD en NSC graag op hameren.

Menno Tamminga *is economisch columnist van Wynia's Week. Eerder was hij redacteur en columnist van Het Financieele Dagblad en van NRC Handelsblad.*

Wynia's Week *wordt mogelijk gemaakt door de vrijwillig betaalde abonnementen van de lezers. Doet u al mee? Doneren aan Wynia's Week kan* ***HIER****. Hartelijk dank!*